

Ана Ашталковска Гајтаноска (Северна Македонија)
Институт за етнологија и антропологија
Природно-математички факултет
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
е-пошта: eashtalkovska@gmail.com
орцид број: 0000-0002-4219-2800

Превод на книга

Каролина Бјеленин-Ленчовска, *Шпaгeтeти со ајвар. Транслокално секојдневие на муслиманите во Македонија и во Италија*, Скопје, Македонско студентско етнологско друштво, 2025, 349 стр., превод од полски на македонски јазик: Каролина Бјеленин-Ленчовска.

Во оригинал: Karolina Bielenin Lenczowska. Spaghetti z ajwarem. Translokalna codzienność muzułmanów w Macedonii i we Włoszech. Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2015.

Книгата на Каролина Бјеленин-Ленчовска е објавена уште во 2015 година на полски јазик, но нејзиниот превод на македонски – иако со големо задоцнување – е секако сè уште многу релевантен. Досега беа поднесени две апликации во Министерството за култура на РСМ за превод на оваа книга. На првата апликација доделените средства беа недоволни, а со оглед на тоа што спонзорирањето книга од други извори е прилично непопуларно, проектот остана нереализиран. Втората апликација воопшто не доби средства. Благодарение на упорноста и амбицијата на авторката, како и на влогот на вработените на Институтот за етнологија и антропологија, ПМФ, УКИМ, Скопје, одлучивме да се впуштиме во реализација на овој проект „без пари“. Затоа Каролина Бјеленин-Ленчовска, освен како авторка, во ова издание се јавува и како преведувачка.

Роберт Рисевски од Институтот за антропологија и етнологија при Центарот за миграциски проучувања на Универзитетот „Адам Мицкјевич“ од Познањ, Полска, веќе објави приказ на книгата во ЕтноАнтропоЗум бр. 24 од 2024 година, каде што подетално се разгледува содржината и поентите на книгата¹. На крајот од својот приказ, тој исто така упатува на потребата од превод на македонски на книгата: „Сепак, негативната страна на оваа книга е нејзиниот полски јазик, што значително

1 Рисевски Роберт. 2024. Приказ на книга: Karolina Bielenin Lenczowska. 2015. *Spaghetti z ajwarem. Translokalna codzienność muzułmanów w Macedonii i we Włoszech*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 273 страници. ЕтноАнтропоЗум бр. 24, Скопје, ИЕА (214-222).

ја ограничува нејзината публика. И покрај тоа што е објавена пред речиси една деценија, книгата продолжува да го свртува вниманието на важни прашања и да нуди уникатни етнографски перспективи“ (Рисевски 2024: 220). Добра вест е дека освен македонскиот превод, книгата наскоро ќе стане достапна и на англиски јазик.

Во овој приказ, без да се навраќам на прегледот на содржината на книгата бидејќи тоа е веќе направено, сепак би сакала да укажам на неколку, според мене, многу важни аспекти во врска со потребата од превод на македонски јазик на истражувања од странски автори кои се однесуваат на Македонија, особено на такви кои можат да послужат како инспирација за преиспитување на локалните истражувачки трендови.

Најпрвин, треба да се истакне долготрајниот интерес на Каролина Бјеленин-Ленчовска за Македонија, која истражува тука долго време, почнувајќи од 2006 година, а во однос на фокусот на оваа книга, нејзините истражувања се протегаат од 2009 до 2014 година. Нејзиниот „терен“ е сместен во Река и во Центар Жупа, каде што печалбата, освен што е традиционална определба на населението, во актуелните околности е речиси единствен избор на луѓето. Како што вели самата, овие места живеат од работната миграција, додека мнозинството од населението постојано живее во Италија. Затоа нејзиниот „терен“ се преместува и во Равена и во Фонте, Италија, каде што вообичаено мигрираат муслиманите што зборуваат македонски јазик од Река. Етнографскиот увид во двата амбиенти (Македонија и Италија) нуди многу живописни претстави за главната тема на книгата. Во неа, преку антрополошките концепти за мобилноста, се анализира мигрантското искуство на муслиманите со македонски јазик во Италија, особено разликите во однос на родовата и меѓугенерациската перспектива, како и начините на кои се менуваат искуствата на луѓето во зависност од тоа колку долго живеат во странство и колку се интегрирани во општествено-културниот контекст на земјата домаќин. Во литературата на македонски јазик има недостаток на истражувања кои се однесуваат на миграциите, додека работните миграции на младото население од Македонија стануваат многу интензивни. Според тоа, преводот на оваа книга ќе ја надополни таа празнина во македонската литература кога станува збор за миграцијата како многу актуелна тема, разгледувана од антрополошка перспектива. Во оваа смисла, книгата придонесува кон дебатите за употребата на категоријата транснационализам во антрополошките проучувања на миграциите, за општествените промени предизвикани од миграциите и за анализите на локалната концептуализација на поимот дијаспора.

Важен увид во нејзиното истражување за муслиманите со македонски јазик во контекст на миграцијата е она што таа го објаснува преку терминот транслокалност, со што покажува дека референтната точка за овие луѓе не е Македонија, туку нејзиниот западен дел, од каде што потекнуваат. Во оваа

смисла, активностите, претставите и дискурсите се силно локализирани во регионот (а не во земјата!) на потекло и во местото на населување. На оваа локализираност во регионот, а не во државата се надоврзува долготрајната маргинализација на муслиманите со македонски јазик од страна на државата на која вообичаено укажуваат токму странските, особено полските истражувачи². Овој приказ го пишувам за време на локалните избори во Република Северна Македонија, а изборните извештаи за овие општини на кои се однесува истражувањето на Каролина Бјеленин-Ленчовска се многу индикативни во оваа смисла. На локалните избори на 19.10.2025 година, во Центар Жупа не е обезбеден потребниот цензус од една третина од вкупното гласачко тело, додека за претседателските избори во мај 2024 година излегле да гласаат само 12,73 % од запишаните избирачи – податок од новинарска репортажа со наслов „Чуму избори во Центар Жупа кога речиси и да не остана кој да гласа?“³ Овие податоци истовремено укажуваат на интензивната имиграција, но и на долготрајната маргинализација на муслиманите со македонски јазик од овој регион. Ваквата ситуација, освен што треба да биде државно прашање, истовремено е многу важна истражувачка тема.

Истражувачкиот пристап на Каролина Бјеленин-Ленчовска кон муслиманите со македонски јазик претставува уште едно освежување кога ќе се спореди со традиционалниот начин на кој им пристапува македонската академска заедница. Во таа насока, преводот на книгата на македонски јазик ќе овозможи да се слушнат различни гласови за оваа тема, кои се надеваме дека ќе придонесат во преиспитувањето на истражувачките пристапи кон муслиманите со македонски јазик во македонската академска заедница. Впечатлива е и позицијата на истражувачката во однос на третманот на луѓето од нејзиниот „терен“ чии перспективи се централни во книгата и кои, според тоа, не се информатори, ниту соговорници, туку стануваат партнери на истражувањето.

Најпосле, би сакала да потенцирам уште една карактеристика на книгата, а тоа е вештата етнографија на Каролина Бјеленин-Ленчовска, преку која се испреплетуваат мноштво најразлични перспективи. Родовата перспектива, онаа на жените и на мажите, на децата и возрасните, на различните генерации, на идентитетите врзани со етничноста и религијата, на храната, на угледот и престижот, на активизмот и природата итн., итн. живописно ја отсликуваат комплексноста на секојдневниот живот помеѓу

2 Види исто така кај Лубаш, Марчин. 2021. *Разноверци, меѓурелигиозниот соживој на село во зајадна Македонија*. Скопје, МСЕД.

3 Милошевски Михаил, Акифи Хекуран, 5 мај 2024 година, *Чуму избори во Центар Жупа кога речиси и да не остана кој да гласа?*, 360 степени, достапно на: <https://360stepeni.mk/video-chumu-izbori-vo-tsentar-zhupa-koga-rechisi-i-da-ne-ostana-koj-da-glasa/> (последен пат посетено на 19.10.2025).

два света. Поради таа вештина, книгата, освен што е корисна во теориска смисла, е многу интересно и возбудиливо четиво.